

AGNIESZKA SOJKA (Cracow, Poland)

E-mail: a.sojka[at]iphils.uj.edu.pl

Wartości *sacrum* i *sanctum* kreowane w tekstach polskich pieśni religijnych po 1945 roku

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wartości *sacrum* i *sanctum* kreowanych w polskich pieśniach religijnych powstałych po 1945 roku¹. Autorka w trakcie badań posłużyła się przede wszystkim analizą tekstu słownego pieśni, ale również wzięła pod uwagę elementy dzieła muzycznego. Główne wyniki analiz ujawniły wpisane w teksty repertuaru pieśniowego wartości *sacrum* i *sanctum*, które przejawiają się poprzez tematykę, używane zwroty, specyficznej poetyce *sacrum* i wynikającym z niej sakralnym charakterze pieśni będących nośnikiem wartości religijnych oraz w strukturze pieśni, w którą wpisani są nadawca i odbiorca wartości *sacrum* i *sanctum*.

Polską pieśń religijną powstałą po roku 1945 traktuję jako źródło wiedzy o człowieku, Bogu oraz świecie wartości. Wśród nich znajdują się religijne wartości, jakimi są *sacrum* oraz *sanctum*. Zgromadzony materiał badawczy w postaci repertuaru pieśniowego został uporządkowany zarówno pod względem nazwy, charakteru jak i tematyki (głównego wątku tematycznego). Można scharakteryzować go w następujący sposób: tematyka pieśni odwołuje się do tego, co najgłębsze, egzystencjalne, a głównym przedmiotem treści pieśni jest Bóg i osoba człowieka będącego w relacji do Absolutu oraz innej istoty ludzkiej.

Przejawy *sacrum* w tematyce oraz zwrotach używanych w repertuarze pieśniowym

Wśród reprezentatywnych wątków tematycznych badanych pieśni można wyróżnić: Boga, człowieka, życie, godność, wolność, powołanie, szczęście, miłość, wspólnotę, samotność, cierpienie, śmierć. Koncentracja wokół wymienionych

---

¹ Niniejszy artykuł oparto o badania autorki zawarte w pracy doktorskiej, w której zanalizowała polski materiał pieśniowy (praca doktorska *vide*: Agnieszka Sojka, *Wychowawcze funkcje polskiej pieśni religijnej po 1945 roku*, Instytut Pedagogiki Wydziału Filozoficznego, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2002). Artykuł nie zawiera tekstów pieśni, skupiając się raczej na wnioskach wywiedzionych z badań.

motywów nie ogranicza się jedynie do nich, a krąg tematyczny rozszerza się do wymiaru koncepcji, określonej wizji relacji Boga i człowieka, czy w ogóle – Boga i świata. Charakterystyczne tematy poruszane w tekstach pieśni religijnych to: życie człowieka w wymiarze doczesnym i wiecznym, powołanie człowieka, codzienność spleciona z transcendencją, wątek uświęcenia. Na podstawie przeprowadzonej analizy tekstowej można określić zarysowaną wizję jako światopogląd religijny. Tematów pieśni dostarczyły wzory czerpane z wierzeń i tradycji. Świat poetycki w badanych pieśniach to świat religijny zbudowany poprzez zestawienie obrazów rzeczywistości materialnej oraz świata nadprzyrodzonego. W teksty badanego repertuaru pieśniowego „wpisana” jest religijna teoria rzeczywistości, która przyjmuje naturalne prawa rządzące światem. Odsłania się tym samym jeden z poziomów omawianych tu wartości, na którym mogą one być ujawnione a zarazem przeżywane przez odbiorcę w procesie przeżycia estetycznego. Dokonuje się to poprzez warstwę słowną językową analizowanego materiału i można określić konkretne słownictwo porządkując je według ustalonych kategorii. W polskich pieśniach religijnych wyróżniam zwroty odnoszące się do osób, przymiotów, symboli oraz sformułowania dotyczące rzeczywistości świata religijnego:

- Osoby Boskie: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty, występujące pod różnymi nazwami (Trójca, Jezus, Zbawiciel, Pan, Zwycięzca, Stwórca, Źródło, Początek, Dawca, Przedwieczna Myśl, Pocieszyciel);
- Przymioty: `Błogosławiony`, `Miłosierny`, `Łaskawy`, `Wszchemocny`, `Święty`;
- Rzeczywistość świata religijnego: Boża obecność, oblicze Pana, Królestwo prawdy i sprawiedliwości, duch, uświęcenie, zmiłowanie, odnowienie, pojednanie;
- Symbole: ołtarz święty, bramy królestwa, wędrowiec, ogień, żar, światło, blask, tajemnica, nowy człowiek, dzieci światłości, Pański chleb, chleb żywy, Boski chleb, tchnienie Ducha, ziarno życia, Prawda pełna, ogień życia, Życie i Oczekiwanie.

Symbole religijne odsyłają odbiorcę do rzeczywistości pozaempirycznej, otwierają go na świat niewidzialny – świat ducha, a tym samym odsłaniają przed odbiorcą wartość *sacrum*.

Poetyka *Sacrum*

Treść zgromadzonego materiału dotyczy religijnych odczuć, przekonań, a także preferencji. Przeżycia te wymagają od człowieka współuczestniczenia, wspólnoty przeżyć, co warunkuje zrozumienie. Jest to forma modlitwy płynącej z głębi duszy, która wprowadza w atmosferę bardzo osobistą i pełną ufności. Jawi się

więc typ religijności żarliwej w formie pokornego oddania. Religijność wierszy wyraża się w „upieśniowionej” liryce religijnej, gdzie ekspresja odpowiada pobożności uczuciowej; konotuje spokój, ufność, zawierzenie. Charakter gatunku (określonego genologicznie), jakim jest pieśń religijna, nadaje mu określony światopogląd.

Pojawia się pytanie o poetykę *sacrum*. W literaturze przedmiotu definiowana jest ona jako zespół środków wyrazu podporządkowanych idei *sacrum*, tj. będących jej eksponentami na płaszczyźnie tekstu. Jak przejawia się *sacrum* w samej strukturze tekstów? Konstytuują ją takie elementy, jak autonomiczna funkcja słowa (słowo niesie tu prawdę o świecie i człowieku) oraz słowa-symbole².

Ujawniona w toku badań sfera wartości religijnych pozwala na odsłonięcie wizji świata i człowieka oraz miejsca w niej Boga, istot nadprzyrodzonych i religijnych, w końcu systemu wartości przekazywanych w pieśniach religijnych przez słowo, religijny sens utworów, symbolikę, obrazy. Powołuję się w tym miejscu na wypowiedź ks. M. M. A. Krapca OP na temat przeżycia religijnego, które decyduje o aktywności jednostki w procesie urzeczywistniania wartości:

„Przeżycia religijne należą do najgłębszych w człowieku, (...) religia przenika wszelkie świadome regiony ludzkiego życia i ludzkiej psychiki – przeżycia te znajdują swój wyraz w świadomej religijnej postawie wyrażającej się także w śpiewie. Pieśń jest jakby syntezą ludzkich przeżyć, albowiem i treści poznawcze i uczuciowe, język i melodia składają się na religijną pieśń jako wyraz przeżycia człowieka i w samotności, i we wspólnocie”³.

Można więc traktować pieśń religijną jako spontaniczną odpowiedź i równocześnie wyraz postawy osobowej na uświadomione sobie wezwanie Boga. Rozważania autor odnosi do pieśni jako jednej z form wyrazu wartości religijnych. Pieśń jest syntezą zarówno doświadczenia religijnego człowieka, jak i jego przeżycia wartości religijnych, a tym samym dwóch interesujących nas tu jakości, jakimi są *sacrum* oraz *sanctum*.

Sakralny charakter pieśni religijnej jako nośnika wartości religijnych

Na temat problematyki aksjologicznej w badaniach literackich wypowiadał się m.in. znawca zagadnienia, Stefan Sawicki⁴, ujmując ją w trzech kręgach badań.

---

² *Folklor, sacrum, religia. Praca zbiorowa*, red. Jerzy Bartmiński i Maria Jasińska-Wojtkowska, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 1995, ss. 294, [2].

³ *Polskie śpiewy religijne społeczności katolickich. Studia i materiały*, t. 1, redakcja naukowa Bolesław Bartkowski, współpraca Karol Mrowiec, Jan Stęszewski, TNKUL, Lublin 1990, s. 7, seria: (Źródła i Monografie / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, t. 117).

⁴ Stefan Sawicki, *Problematyka aksjologiczna w badaniach literackich*, [w:] *Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze. Studia*, pod red. Stefana Sawickiego, Andrzeja Tyszczyka, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992, s. 95-110.

Pierwszy z nich – to opis i interpretacja wartości ujawniających się w literaturze na różne sposoby. Pozostałe dwa obszary obejmują najstarszą problematykę dotyczącą samej wartości dzieła oraz badania literatury jako wartości „dla”. Rozważania podjęte w niniejszym artykule dotyczą przede wszystkim pierwszego z wyróżnionych kręgów. Jak pisze S. Sawicki:

„wartości ujawniane przez literaturę to immanentny świat wartości utworu: aksjologiczne nacechowanie poszczególnych elementów strukturalnych oraz wartości przez utwór ewokowane”⁵.

Polskie pieśni religijne jako utwory literackie kreują świat wartości, podejmując tematykę życia ludzkiego w aspekcie zarówno duchowym, jak i psychofizycznym. Ukazując świat, a w nim miejsce człowieka, wyraźnie opowiadają się za określoną hierarchią wartości oraz koncepcją życia, którą można nazwać religijną. Rzeczywistość jawi się zawsze w pieśniach w aspekcie wartości, dlatego też jest to rzeczywistość wartościowa.

Poglądy o religijnym rodowodzie kultury oraz sakralnych koneksjach liryki przywoływane są w wypowiedziach różnych badaczy, m.in. Christiana Dawsona, Ernsta Casirera, Mircea Eliadego, którzy uznają religię za siłę twórczą kultury. Wypowiedź M. Eliadego wskazuje na bardzo mocny związek samego człowieka z religią, która jest naturalnie wpisana w istotę człowieczeństwa:

„Niezależnie od stopnia desakralizacji świata do jakiego doszliśmy, człowiek, który opowiedział się za życiem świeckim nie jest w stanie wyzwolić się bez reszty z postawy religijnej. (...) Najbardziej nawet zdesakralizowana egzystencja zachowuje jeszcze ślady religijnej waloryzacji świata”⁶.

Cytat ów ukazuje człowieka w wymiarze głębszym, nie tylko żyjącego tu i teraz *hic et nunc*, ale ukierunkowanego wewnątrz na transcendowanie swego ziemskiego życia i dążenie ku Bogu. Owo wewnętrzne pragnienie, ujawniające się w stałym nastawieniu człowieka na rozwój może kierować się na kształtowanie duchowego życia jednostki. Cały świat kultury rozumiany jako uzewnętrzniony świat wartości służy całościowemu rozwojowi człowieka.

Mówiąc o poezji religijnej, Maria Jasińska-Wojtkowska wyznacza kryteria klasyfikacyjne, wedle których dany utwór określany jest jej mianem⁷:

---

⁵ Ibidem, s. 96.

⁶ Mircea Eliade, *Sacrum, mit, historia. Wybór esejów*, wybór i wstęp Marcin Czerwiński, przełożyła Anna Tatariewicz, wyd. 2., Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1974, s. 51.

⁷ Maria Jasińska-Wojtkowska, *Problematyka badań nad liryką religijną*, [nadtytuł:] *Komisja do Badań nad Literaturą Katolicką. Posiedzenie z dnia 14 maja 1957 r.*, [w:] *Sprawozdania z czynności wydawniczej i posiedzeń naukowych oraz kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego nr 8 za okres od 1 stycznia 1957 r. do 31 grudnia 1957 r.*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1958, s. 57-59.

- możliwość identyfikacji z określonymi religiami,
- skala przeżyć,
- stopień kontaktu z bóstwem,
- postawa podmiotu mówiącego,
- przedmiot przeżycia,
- ukształtowanie stylistyczne;
- oraz wyznaczniki sakralności tekstu⁸:
- widzenie świata w aspekcie wartości najwyższych,
- afirmacja wartości najwyższych w świecie przedstawionym przez tekst,
- pozytywny stosunek do nich podmiotu mówiącego.

Pieśń religijna, będąc gatunkiem poezji religijnej przede wszystkim ze względu na tekst, ale i stosując powyższą klasyfikację, jest poezją o człowieku w przestrzeni Boga⁹. W tym sformułowaniu zawiera się istota pieśni religijnej jako wytworu kultury, ale również jako nośnika wartości *sacrum* oraz *sanctum*.

Pieśń religijna jako komunikat skierowany na odbiorcę nastawiona jest na pewien cel zamierzony przez nadawcę. Tenże kierunek działania komunikatu, ze względu na określony cel nazwany funkcją, „wpisany” jest w tekst. Funkcją nadrzędną jest kontakt z Absolutem. Nawiązanie kontaktu z Bogiem, w każdej religii dokonuje się poprzez określone praktyki religijne np. modlitwę. Pieśń religijna jako zjawisko kulturowe jest wyrazem zarówno wiary w Boga, jak i chęci wejścia w dialog z Absolutem, nawiązania z Nim kontaktu. Można wskazać na wartości religijne ewokowane przez utwory, których przeżycie umożliwia ów kontakt. Pieśń - angażując całego człowieka, bo oddziałuje na wszystkie władze - wprowadza go w rzeczywistość świata nadprzyrodzonego. Szczególnie dokonuje się to poprzez autokomunikację, w której nadawca wykonując pieśni jest równocześnie odbiorcą. *Sacrum* jest naczelną wartością, narzucającą się wprost w tekstach analizowanych pieśni. Termin ten w nurt myśli europejskiej, na teren kultury i sztuki wprowadził wspomniany już religiolog M. Eliade. Nawiązując do Rudolfa Otto oraz Gerarda van der Leeuwa, wysunął propozycję badania rzeczywistości poprzez kategorie *sacrum-profanum*. Badania repertuaru pieśniowego wykazały, iż wartość ta istnieje w sposób obiektywny, ale również jako wewnętrzny przedmiot przeżycia literacko-muzycznego (utwór traktowany jest całościowo,

---

⁸ Maria Jasińska-Wojtkowska, *Sacrum w poezji Leopolda Staffa*, [w:] *Polska liryka religijna*, red. Stefan Sawicki, Piotr Nowaczyński, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1983, s. 371-422, seria: Religijne tradycje literatury polskiej, red. Stefan Sawicki, vol. 1.

⁹ *Vide*: Zofia Zarębianka, *Co to jest poezja religijna?*, „Horyzonty Wiary. Zeszyty Instytutu Kultury Religijnej przy Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie”, r. 2: 1991, zeszyt 8, s. 81.

uwzględniając warstwę muzyczną i słowną). *Sacrum* ewokowane przez pieśni religijne w ich polu tematycznym obejmuje całość poruszanych wątków. Z teologicznego punktu widzenia, można porównać przejawianie się owej wartości do historii zbawienia ludzkości, w której wszystko objęte zostało Bożym planem zbawienia. Wobec powyższego jest uświęcone, naznaczone świętością. Człowiek i otaczający go świat jest rozpatrywany przez pryzmat świętości, danej przez Boga, jednakże w swej wolności może przyjąć lub odrzucić taką propozycję. Rozpatrując wartość *sacrum* wzięłam pod uwagę różne elementy sakralne związane z religijną postawą, z tym co nadnaturalne, z jakościami występującymi jako wartości sakralne dla człowieka. Roman Ingarden mówi o tzw. jakościach metafizycznych, które dzieło literackie odsłania przed odbiorcą¹⁰. Nawiązując do tej koncepcji można wskazać ewokowane przez badane pieśni jakości metafizyczne: świętość, grzeszność, wzniosłość. Ostatnia z wymienionych odnosi się do głębszego znaczenia teologicznego pieśni religijnych, mianowicie motywu ofiary zbawczej Jezusa, a także dotyczy wartości moralnych, takich jak ofiarność czy poświęcenie. Jak podkreślał R. Ingarden istota omawianych tu jakości tkwi w niemożności określenia ich na sposób rozumowy, ale odbiorca może uchwycić je w ich realizacji; w sytuacjach będących przedmiotem pieśni, w których realizowane są dane jakości.

Analiza wybranych pieśni religijnych egzemplifikujących wartości *sacrum* i *sanctum*

Analiza repertuaru pieśniowego wykazała, iż rozważane tu jakości metafizyczne ewokowane są szczególnie przez utwory, których tekst jest zaczerpnięty z Biblii np.:

„Chrystus cierpiał za nas i wzór nam zostawił,

Byśmy poszli za Nim, Jego śladami. /pieśń „Chrystus cierpiał za nas”, tekst z Pierwszego Listu Św. Piotra 2, 21-24/.

„Jakże wielka jest, o Boże, / Tajemnica Twej miłości. / (...) / Oto Syn Twój, Jezus Chrystus, / W ludzkim ciele się objawił. / Umęczony był i umarł. / (...) / Wyniesiony był do chwały / co przewyższa wszystkie nieba, / (...)” /pieśń „Jakże wielka jest, o Boże”, tekst z Pierwszego Listu Św. Pawła do Tymoteusza 2,16 oraz z Listu Św. Pawła do Rzymian 8/.

Człowiek, żyjąc w świecie, doświadczając różnego rodzaju wartości, na swój sposób przeżywając je, odpowiada na swoje powołanie. Powyższe stwierdzenie nie byłoby jednak pełne bez dopowiedzenia, że człowiek jest w swojej istocie nastawiony na życie w świętości. Może przekonać się o tym w momencie do-

---

¹⁰ Roman Ingarden, *O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury*, [przekładu dokonała Maria Turowicz], Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1960, ss. 489, [2].

świadczenia kruchości życia, niewystarczalności, wobec wciąż nowych obszarów egzystencji. Chodzi tu o pogłębienie wrażliwości, by uzdolnić wewnątrz człowieka do odnalezienia w sobie samym wartości *sacrum*.

Analizowany materiał pieśniowy pozwolił już na wstępie stwierdzić o jego religijnej zawartości treściowej, która narzuca niejako element transcendencji. Na czym polega i w czym ujawnia się owa transcendencja? Fenomenologiczne podejście badawcze dostarczyło możliwości odkrycia istoty pieśni religijnej, a tym samym odpowiedzi na pytanie, czym jest ów fenomen. Intuicyjnie można wyczuć wartości religijne przy pierwszym niemalże kontakcie z pieśnią. Jednakże by odnaleźć ich głębszy sens, należy popatrzeć na przedmiot analizy (pieśń religijną) jako na fenomen. W myśl założeń badawczych fenomenologii, transcendentować znaczy tu tyle, co przekroczyć dotychczasowy stan wiedzy o pieśni. Oznacza to także próbę wejścia w świat czegoś, co nadprzyrodzone i wydobycia tego, co jawi się nam w pierwszym oglądzie jako jakości religijne tych pieśni. Owe jakości zaznaczają się już na poziomie języka pieśni. Występuje określone słownictwo, którym posługują się autorzy pieśni. Ono jako pierwsze pozwala na stwierdzenie, że charakter owych tekstów jest właśnie religijny. Warstwa słowna i muzyczna sprawiają, że badacz odczuwa sakralny wymiaru tekstu już przy pierwszym zetknięciu się z nim. Oczywiście jest, iż stwierdzając ów klimat czy nastrój pieśni, badacz opiera się na wcześniej zdobytej wiedzy, ale też w głębi swego „ja” intuicyjnie wyczuwa charakter dzieła. Przykładem mogą być m.in. teksty autorstwa Marka Skwamnickiego z muzyką Mariana Machury np. pieśń pt. „Krzyżu mój, Krzyżu”. Już w trakcie słuchania zarówno tekstu jak i melodii odczuwa się spokojny, kontemplacyjny nastrój pieśni. Religijny charakter podkreśla prostota zarówno w prowadzeniu linii melodycznej, ruchem sekundowym jak i w warstwie tekstowej. Jej sakralny wymiar najprościej ująć w kategorii tekstu nadającego się do modlitwy - refleksji nad własnym życiem, czy w ogóle kondycją człowieka. Odbiór utworu zależy od wielu czynników, wśród których najważniejszym jest wrażliwość odbiorcy dzieła, jednakże, by stwierdzić do jakiej grupy może być zaliczone owo dzieło, wystarczy już pierwszy z nim kontakt. Pewność co do jakości dzieła osiągamy, gdy głębiej przeżywamy pieśń i rozpoznajemy jej jakość. Percypując czy też wykonując pieśń religijną, można doświadczyć wartości religijnych poprzez przeżycie aksjologiczne danego utworu. Mam tu na uwadze głębokie wejście w treści zawarte w tekstach pieśniowych i skupienie swej uwagi na jednym elemencie, który najmocniej przemówił do naszej świadomości, ale nie odwołując się do naszej wiedzy, doświadczenia, przeżyć, a jedynie uchwytując to co dla danego tekstu charakterystyczne, to co nadaje mu ów sakralny wymiar. Należy zwrócić uwagę w tym momencie na szczególny rodzaj nastawienia w podejściu do tekstu.

Pojęcie *sacrum* odnosi się do sfery postaw człowieka wobec świata, do sposobu przeżywania i interpretowania rzeczywistości oraz do transcendencji. Nasuwa

się tu skojarzenie z fenomenologicznym opisem świętości przez R. Otto¹¹. Rozumie on boskość – *numinosum* - jako wartość czysto aprioryczną, niepoznawalną i niewyraźną, tajemniczą, dostępną kontemplacji, budzącą równocześnie lęk i fascynację – *mysterium tremendum et fascinans* – wartość nie podlegającą ocenie moralnej. Z kolei sposób rozumienia *sacrum* przez M. Eliadego¹² opisuje je jako źródło siły, trwałości, niezmienności, ujawniające się w aktach hierofanii, które są zmienne historycznie i angażują nie tylko postaci boskie, świętych ludzi, ale też przedmioty, zwierzęta, rośliny. Odpowiednio do tego sfera *sacrum* może się rozszerzać lub zwężać: to co świeckie może ulegać sakralizacji, dzięki zastosowaniu określonych rytuałów, to co sakralne zaś profanacji. M. Eliade napisał: „Dla człowieka religijnego przestrzeń nie jest jednorodna. [...] Jest więc obszar święty, a więc mocny, ważny i są inne obszary, nie uświęcone a więc pozbawione struktury i konsystencji, jednym słowem amorficzne. [...] *Sacrum* przejawiając się ustawia ontologicznie świat. W przestrzeni jednorodnej i nieskończonej, bezkresnej, w której nie ma żadnego punktu oparcia, w której nie może być mowy o żadnym ukierunkowaniu, hierofania objawia absolutny punkt stały, środek”¹³.

Świat wartości ukazany w polskich pieśniach religijnych ewokuje świętość, nawołuje do świętości. Wszystko co dzieje się w życiu człowieka może zostać uświęcone, każdej sferze nadany zostaje charakter świętości. Akt przeżywania *sacrum* polega więc na samookreśleniu się jednostki, jako integralnej części świata związanej z całością tajemną, mistyczną więzią.

Przejawem wartości *sanctum* są teksty pieśni uwielbienia. Najczęściej treść oparta jest na słowach Pisma Świętego, do których ułożona zostaje melodia.

„Niech będzie błogosławiony Bóg i Ojciec / Pana naszego Jezusa Chrystusa / (...) / pieśń „Niech będzie błogosławiony”, tekst Ef 1, 3-14/

„Błogosławiony i jedyny Władco, / Królu królujących i Panie panujących, / Jedyny mający niesmiertelność, / (...) / Tobie cześć i moc wiekuista. / (...) / pieśń „Błogosławiony i jedyny Władco”, tekst z 1 Tym 6, 15-16/

Wartość *sanctum* istnieje w tekstach pieśni jako pochwała Boga, który przewyższa wszystko i wszystkich. R. Otto pisze o pełnej bojaźni pochwałę, która chce uznać i sławić coś, co w swej istocie jest godne pochwały¹⁴.

Wartości kreowane w utworach słowno-muzycznych o tematyce religijnej wskazują na sakralny charakter analizowanych utworów. Zarówno wartość *sacrum*, jak i *sanctum* są dostępne odbiorcy w przeżyciu estetycznym.

---

¹¹ Rudolf Otto, *Świętość. Elementy irracjonalne w pojęciu bóstwa i ich stosunek do elementów racjonalnych*, przełożył Bogdan Kupis, [wstęp pióra Józefa Kellera], Thesaurus Press, Wrocław 1993, ss. 218, [1].

¹² M. Eliade, *ibidem*, s. 61-62.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Vide.: R. Otto, *ibidem*, s. 79.

Człowiek i Bóg - nadawca i odbiorca wartości *sacrum* i *sanctum* w strukturze tekstów pieśni

W pieśni, jako akcie komunikacji, istnieje nadawca, który przekazuje komunikat odbiorcy, czyli istnieją dwie osoby rozumiejące się, tj. posługujące się tym samym kodem. Między nimi zachodzi swoistego typu relacja oparta na wymianie słów, uczuć, myśli. Przekaz dociera do odbiorcy przez kanał komunikacyjny, którym jest powietrze, ale także papier w zależności od rodzaju kontaktu między nadawcą i odbiorcą. Koniecznym elementem dotarcia przekazu są nośniki przekazywanej informacji – fala głosowa, farba drukarska, taśma magnetofonowa.

Nadawca i odbiorca w pieśniach występują jako niezbędni uczestnicy aktu komunikacyjnego. Pierwotnym nadawcą jest autor tekstu i muzyki, ale występuje też osoba wykonawcy utworu, którego można nazwać nadawcą wtórnym. Adresatem (zamierzonym odbiorcą) w pieśniach religijnych jest Osoba Boska. W tej samej mierze co Bóg, jest nim słuchacz lub wykonawca danego utworu. Odbiorcą komunikatu jest zarówno jednostkowy człowiek, jak i zbiorowość ludzka mająca jakikolwiek kontakt z pieśnią.

Istotne znaczenie dla zrozumienia kodu badanych pieśni ma znajomość specyfiki języka religijnego, którym posługują się teksty pieśniowe. Język ten odnosi się do sfery *sacrum* i za jego pomocą dokonuje się przekaz wartości religijnych. Badacze języka religijnego podkreślają jego znaczenie w życiu religijnym¹⁵. W analizowanych pieśniach używany język religijny odsyła do rzeczywistości sakralnej poprzez operowanie symbolami religijnymi.

Oczywistym sprawcą zaistnienia pieśni jest jej nadawca (autor tekstu, kompozytor melodii), ale i odbiorca, z którym porozumienie jest celem komunikatu. Nieodzownymi elementami są sam przekaz (tekst, melodia) oraz kod, w końcu wzajemne relacje, w jakich pozostają nadawca i odbiorca.

W momencie dotarcia pieśni od odbiorcy do nadawcy rodzi się między nimi kontakt. Elementem owym w pieśniach jest nawiązanie relacji pozawerbalnej, opartej na wspólnym kodzie znaczeniowym, jakim jest tutaj rzeczywistość wiary. Właśnie wiara pozwala na zrozumienie przekazu słowno-muzycznego skierowanego przez nadawcę do odbiorcy. W pieśń religijną „wpisany” jest określony świat, czy nawet światopogląd odnoszący się do świadomości istnienia Boga; jest to świat wiary wspólny odbiorcy i nadawcy. Charakter gatunku, jakim jest pieśń religijna,

---

¹⁵ *Vide*: Irena Bajerowa, *Rola języka we współczesnym polskim życiu religijnym. Wprowadzenie do dyskusji*, [w:] *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, red. tomu Maria Karpluk, Jadwiga Sambor, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1988, s. 9-20, seria: (Katolicki Uniwersytet Lubelski. Zakład Badań nad Literaturą Religijną, t. 13). Ten sam artykuł był uprzednio publikowany w innej wersji pod innym tytułem. *Vide*: Irena Bajerowa, *O języku współczesnego życia religijnego*, „W Drodze” r. 9: 1981, nr 9, s. 43-50.

nadaje mu pewien światopogląd. Odbijają się w pieśni treści świadomości podmiotu mówiącego i odbiorcy.

Wzór *homo religiosus* pragnący przeżycia wartości *sacrum* jest istotą poszukującą, jednakże jak gdyby po omacku, bez wyraźnie sprecyzowanego celu, doświadczając wszelakich wartości, ale nie dość wyraziście uporządkowanych wedle określonej hierarchii. Głębszy wymiar *homo religiosus* dotyka już istoty przeżycia religijnego, a mianowicie doświadczenia wartości *sacrum* jako wartości religijnej. W chrześcijaństwie stan ów określa się nawróceniem poprzez doświadczenie Boga Żywego – (Osoby) i nawiązania z Nim relacji osobistej. Przeżycie religijne obejmujące całego człowieka oraz głęboko i silnie dotykające samego jestestwa pozostawia niezatarte piętno na człowieku. Człowiek religijny na tym poziomie świadomie odpowiada na wewnętrzne pragnienia doświadczenia *sacrum* oraz przeżywa wartości religijne jako realizację przekraczania ludzkiej natury obdarzonej słabością i niewystarczalnością. W tym wymiarze człowiek, określany jako *homo viator*¹⁶, znalazł cel ostateczny, nadał swemu życiu kierunek i stara się nie opóźniać osiągnięcia celu. Świadomy jest swej drogi i przekonany wewnętrznie, iż realizowanie celu prowadzi go do dobra. Owo dobro może być pojmowane na różne sposoby i często zależy ono od przyjętej przez danego człowieka hierarchii wartości, od tego, jaka wartość jest dla niego naczelną i według której, z wielu różnorodnych wartości, czyni on swe wybory oraz wokół której koncentrują się pozostałe wartości. Dla człowieka religijnego, który jawi się z tekstów pieśni religijnych, wartością najwyższą a zarazem dobrem jest Bóg. W tekstach repertuaru mamy do czynienia z pogłębieniem wrażliwości, by uzdolnić wewnątrz człowieka do odnalezienia w sobie samym wartości *sacrum*. Wszystko co dzieje się w życiu człowieka może zostać uświęcone, każdej sferze nadany zostaje charakter świętości. Akt przeżywania *sacrum* polega więc na samookreśleniu się jednostki jako integralnej części świata związanej z całością tajemną, mistyczną więzią. Doświadczenie przez człowieka Absolutu, pomimo swej tajemnicy, pozostanie w świadomości jako głębokie i intensywne pozostawiające na podmiocie przeżywającym niezatarte piętno.

Pieśni religijne już samą nazwą swej formy wskazują na kierunek wyznaczony w sferze treści. Jest to określony sposób patrzenia na świat, życie oraz człowieka uwzględniający w nim istnienie Osoby Boga. Pieśń może dostarczać również wzorów osobowych odnoszących się do istoty człowieczeństwa, dotykając samego wnętrza człowieka. Sfera religii, czy wiary jest znana każdej istocie ludzkiej, zarówno deklarującej się jako wierząca czy też negująca to, co nadprzyrodzone. W deklaracji tkwi już indywidualny stosunek człowieka do wartości wyższych. Odpowiedź to wybór każdego jednostkowo potraktowanego człowieka.

---

¹⁶ Vide: Gabriel Marcel, *Homo viator. Wstęp do metafizyki nadziei*, przełożył Piotr Lubicz, posłowie Antoni Podsiad, „Pax”, Warszawa 1984, ss. 315, [4].

Dystans przestrzenny jawi się jako bojaźń Boża, nie lęk i niepokój, ale odczucie *sacrum* jako podziw, zdziwienie, zachwyty (*mysterium fascinans*)¹⁷. Ujawnia się w ten sposób bliska jej znaczeniowo kategoria *sanctum*¹⁸.

Abstract (Summary) in Polish / Abstrakt (Streszczenie) po polsku:

Prezentowany tekst jest rodzajem artykułu oryginalnego. Celem jest ukazanie wartości *sacrum* i *sanctum* kreowanych w polskich pieśniach religijnych powstałych po 1945 roku. Autorka w trakcie badań posłużyła się przede wszystkim analizą tekstu słownego pieśni, ale również wzięła pod uwagę elementy dzieła muzycznego.

Główne wyniki analiz ujawniły wpisane w teksty repertuaru pieśniowego wartości *sacrum* i *sanctum*, które przejawiają się poprzez tematykę, używane zwroty, specyficzną poetykę *sacrum* i wynikającym z niej sakralnym charakterze pieśni będących nośnikiem wartości religijnych oraz w strukturze pieśni, w którą wpisani są nadawca i odbiorca wartości *sacrum* i *sanctum*.

Wyniki analiz mogą stanowić podstawę do dalszych badań, szczególnie w zakresie recepcji pieśni oraz jej zastosowania praktycznego zarówno w pracy pedagogicznej, jak i wychowawczej, szczególnie w zakresie pedagogiki religijnej

Oryginalność artykułu stanowi specyficzna perspektywa badawcza przyjęta w trakcie analiz materiału badawczego, którą jest hermeneutyczno-fenomenologiczne nastawienie badawcze autorki, a także całościowa analiza dzieła literacko-muzycznego jaką jest pieśń.

Kluczowe słowa:

Pieśń religijna, *sacrum*, *sanctum*, Bóg, religia, wartości, poezja religijna, kultura.

Abstract (Summary) in English:

The article presents an overview and analysis of a research study of the repertoire of Polish religious songs after 1945. The article aims to present how the religious values of *sacrum* and *sanctum* are realized in them through the medium of linguistic and musical means of expression. The author also examines the categories of religious poetry as proposed by Maria Jasińska-Wojtkowska, and considers religious songs as multi-faceted acts of auto- and social communication. A phenomenological perspective adopted by the songs encourages holiness and acts of goodness through the pursuit of God – the supreme value.

---

¹⁷ Vide: R. Otto, *ibidem*, s. 59-67.

¹⁸ *Ibidem*, s. 78.

The article is an original text. Its goal is to demonstrate how the religious values of *sacrum* and *sanctum* are realized through the medium of linguistic and musical means of expression in Polish religious songs created after 1945. The author considers religious songs as multi-faceted acts of auto- and social communication.

The methods employed by the author are analysis of song lyrics, as well as analysis of selected aspects of the musical component of the songs. The main results are as follows: the analyses reveal that the lyrics of the religious songs are imbued with the values of *sacrum* and *sanctum*, expressed through the choice of topics, the words and phrases used, and a type of poetics specific for *sacrum*. As a consequence, the songs provide vessels for religious values. Moreover, the structures of the songs are such that they include, as their inherent components, the author and the addressee of the values of *sacrum* and *sanctum*.

The results of the analyses may be employed further as a basis for continued research, in particular in the following areas: reception of religious songs; practical applications of the reception of religious songs, both in pedagogical work and in the context of child education and socialization, especially in terms of religious upbringing and education. The songs encourage holiness and acts of goodness through the pursuit of God, the supreme value. The article also explores the social impact religious songs have on an individual's attitude to the world and interaction with the religious community.

The article's original contribution consists mainly in the research perspective it applies to the analyses of the research material, i.e. the author's hermeneutic and phenomenological approach. Moreover, the article's strong point lies in its comprehensive treatment of songs as both literary and musical works.

Key words:

Religious song, sacred, *sacrum*, *sanctum*, God, religion, values, religious themes, song, religious poetry, culture

Bibliography / Bibliografia:

Bajerowa Irena, *O języku współczesnego życia religijnego*, „W Drodze”, r. 9: 1981, nr 9, s. 43-50.

Bajerowa Irena, *Rola języka we współczesnym polskim życiu religijnym. Wprowadzenie do dyskusji*, [w:] *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, red. tomu Maria Karpluk, Jadwiga Sambor, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1988, s. 9-20, seria: (Katolicki Uniwersytet Lubelski. Zakład Badań nad Literaturą Religijną, t. 13).

Eliade Mircea, *Sacrum, mit, historia. Wybór esejów*, wybór i wstęp Marcin Czerwiński, przełożyła Anna Tatarkiewicz, wyd. 2., Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1974, ss. 298.

Folklor, sacrum, religia. Praca zbiorowa, red. Jerzy Bartmiński i Maria Jasińska-Wojtkowska, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 1995, ss. 294, [2].

Ingarden Roman, *O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury*, [przekładu dokonała Maria Turowicz], Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1960, ss. 489, [2].

Jasińska-Wojtkowska Maria, *Problematyka badań nad liryką religijną*, [nadtytuł:] *Komisja do Badań nad Literaturą Katolicką. Posiedzenie z dnia 14 maja 1957 r.*, [w:] *Sprawozdania z czynności wydawniczej i posiedzeń naukowych oraz kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego nr 8 za okres od 1 stycznia 1957 r. do 31 grudnia 1957 r.*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1958, s. 57-59.

Jasińska-Wojtkowska Maria, *Sacrum w poezji Leopolda Staffa*, [w:] *Polska liryka religijna*, red. Stefan Sawicki, Piotr Nowaczyński, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1983, s. 371 - 422, seria: Religijne tradycje literatury polskiej, red. Stefan Sawicki, vol. 1.

Marcel Gabriel, *Homo viator. Wstęp do metafizyki nadziei*, przełożył Piotr Lubicz, posłowie Antoni Podsiad, „Pax”, Warszawa 1984, ss. 315, [4].

Otto Rudolf, *Świętość. Elementy irracjonalne w pojęciu bóstwa i ich stosunek do elementów racjonalnych*, przełożył Bogdan Kupis, [wstęp pióra Józefa Kellera], Thesaurus Press, Wrocław 1993, ss. 218, [1].

Polskie śpiewy religijne społeczności katolickich. Studia i materiały, t. 1, redakcja naukowa Bolesław Bartkowski, współpraca Karol Mrowiec, Jan Stęszewski, TNKUL, Lublin 1990, ss. 397, [3], seria: (Źródła i Monografie / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, t. 117).

Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze. Studia, pod red. Stefana Sawickiego, Andrzeja Tyszczyka, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992, ss. 549, [7].

Sawicki Stefan, *Problematyka aksjologiczna w badaniach literackich*, [w:] *Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze. Studia*, pod red. Stefana Sawickiego, Andrzeja Tyszczyka, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992, s. 95-110.

Sojka Agnieszka, *Wychowawcze funkcje polskiej pieśni religijnej po 1945 roku*, Instytut Pedagogiki. Wydział Filozoficzny Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2002. Praca doktorska w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Zarębianka Zofia, *Co to jest poezja religijna?*, „Horyzonty Wiary. Zeszyty Instytutu Kultury Religijnej przy Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie”, r. 2: 1991, zeszyt 8, s. 71-82.

Information about the Author in English:

Agnieszka Sojka, PhD. She has a doctoral degree in humanities (specialization in education). From 2003 to 2006 she was an assistant at the Institute of Education of the Jagiellonian University in Krakow and after her doctorate she was a lecturer at the Section of Cultural Education (2006-2010). At present (since 2010) she is a lecturer at the Section of Cultural Education and History of Pedagogical Ideas of the Jagiellonian University. She graduated from the Section of Vocal Studies at the Secondary Music School in Krakow (1995) and was a music instructor in the local Cultural Centre ‘Podgórze’ (2002-2004). She also finished the Archdiocese Organist School associated with the Institute of Sacred Art at the Pontifical Academy of Theology in Krakow (1996). She graduated with an M. A. from the Institute of Education of the Jagiellonian University in Krakow (1997) and then took up studies in sacred music at the Institute of Church Music of the Pontifical Academy of Theology in Krakow (1997-2002). At the Academy she also completed her M. A. studies at the Faculty of the History of the Church having written a thesis on contemporary music culture, the basis of her research being the Youth Festival of Religious Songs ‘Sacrosong’ (Krakow 2002). In the same year she defended her doctoral dissertation entitled *Wychowawcze funkcje polskiej pieśni religijnej po 1945 roku* [Educational functions of Polish religious songs after 1945] at the Institute of Education of the Faculty of Philosophy of the Jagiellonian

University. She specializes in the pedagogy of culture, cultural education, social and cultural animation, and media education. Her book publications include the following: *Literatura – Człowiek – Wartość. Księga Jubileuszowa dedykowana Bogusławowi Żurakowskiemu z okazji 50-lecia twórczości i 25-lecia pracy naukowej* [Literature – Man – Values. A volume in honour of Bogusław Żurakowski to celebrate the 50th anniversary of his work and 25th anniversary of his research], (co-edited with Dariusz Piotr Klimczak, Krakow 2007), *Człowiek i Bóg w pieśni. Studium antropologiczno-pedagogiczne* [Man and God in song. An anthropological and pedagogical study], (Krakow 2008), *Jesteśmy: aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi* [We are : creative and social activation of persons with psychic disorders], (co-edited with Dariusz Piotr Klimczak, Krakow 2013). E-mail address: a.sojka[at]uj.edu.pl

[English translation by Teresa Bela]

Information about the Author in Polish / Informacja o Autorce (po polsku):

Agnieszka Sojka, PhD, doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, nauczyciel akademicki w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie – asystent (2003–2006) i adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Kultury (2006–2010), obecnie adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Kultury i Historii Idei Pedagogicznych UJ (od 2010-). Instruktor artystyczny w zakresie muzyki w Domu Kultury „Podgórze” (2002–2004). Ukończyła Wydział Wokalny Państwowej Szkoły Muzycznej II Stopnia w Krakowie (1995). Ukończyła Archidiecezjalną Szkołę Organistowską przy Instytucie Sztuki Sakralnej w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (1996). Ukończyła magisterskie studia pedagogiczne w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków 1997). Studiowała muzykę sakralną w Instytucie Muzyki Sakralnej (Instytucie Muzyki Kościelnej) na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (1997–2002). Ukończyła tamże studia magisterskie na Wydziale Historii Kościoła, uzyskując ‘licencjat’ na podstawie pracy o współczesnej kulturze muzycznej na przykładzie *Sacrosongu* (Kraków 2002). Obroniła pracę doktorską pt. *Wychowawcze funkcje polskiej pieśni religijnej po 1945 roku* w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Filozoficznym UJ (2002). Specjalizuje się w zakresie pedagogiki kultury, edukacji kulturalnej, animacji społeczno-kulturowej i edukacji medialnej. Książki: *Literatura – Człowiek – Wartość. Księga Jubileuszowa dedykowana Bogusławowi Żurakowskiemu z okazji 50-lecia twórczości i 25-lecia pracy naukowej* (współredakcja: Dariusz Piotr Klimczak, Kraków 2007), *Człowiek i Bóg w pieśni. Studium antropologiczno-pedagogiczne* (Kraków 2008), *Jesteśmy: aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi* (współredakcja: Dariusz Piotr Klimczak, Kraków 2013). E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

Informace o autorce v češtině / Information about the Author in Czech:

Agnieszka Sojka, PhD, doktorka humanitních věd v oblasti pedagogiky, akademický pracovník na Ústavu pedagogiky Jagellonské univerzity v Krakově – asistentka (2003–2006), adjunkt v katedře pedagogiky kultury (2006–2010), v současnosti adjunkt v katedře pedagogiky kultury a dějin pedagogických idejí UJ (od r. 2010). Umělecká instruktorka v oblasti hudby v Domě kultury Podgórze (2002–2004). Vystudovala Vokální fakultu Státní hudební školy 2. stupně v Krakově (1995) a Arcidiecézní varhanní školu při Ústavu náboženského umění v Papežské teologické akademii v Krakově (1997–2002). Tamtéž absolvovala magisterské studium na Fakultě dějin církve, kde získala licenci [licenciát, diplom] na základě práce o současné hudební kultuře na příkladu *Sacrosongu* (Krakov 2002). Obhájila doktorskou práci *Didaktická funkce polské náboženské písně po r. 1945* na Ústavu pedagogiky Filozofické fakulty UJ (2002). Specializuje se v oblasti pedagogiky kultury, kulturního vzdělávání, společensko-kulturní animace a mediálního vzdělávání. Publikace: *Literatura –*

Człowiek – Wartość. Księga Jubileuszowa dedykowana Bogusławowi Żurakowskiemu z okazji 50-lecia twórczości i 25-lecia pracy naukowej [Literatura, člověk, hodnota. Jubilejní kniha věnovaná Bogusławu Żurakowskiému u příležitosti 50 let tvorby a 25 let vědecké práce] (spolupráce na redakci s Dariuszem Piotrem Klimczakem, Krakov 2007), *Człowiek i Bóg w pieśni. Studium antropologiczno-pedagogiczne* [Člověk a Bůh v písní. Antropologicko-pedagogická studie] (Krakov 2008), *Jesteśmy: aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi* [Jsme: tvůrčí a sociální aktivizace osob s psychickými problémy] (spolupráce na redakci s Dariuszem Piotrem Klimczakem, Krakov 2013). E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

[Český překlad: Libor Martinek]

Informácie o autorke v slovenčine / Information about the Author in Slovak:

Agnieszka Sojka, PhD, doktorka humanitných vied v oblasti pedagogiky, akademický pracovník v Ústave pedagogiky Jagellonskej univerzity v Krakove – asistentka (2003 – 2006), asistentka na katedre pedagogiky kultúry (2006 – 2010), v súčasnosti asistentka na katedre pedagogiky kultúry a dejín pedagogických idejí UJ (od r. 2010). Umelecká inštruktorka v oblasti hudby v Dome kultúry Podgórze (2002 – 2004). Vyštudovala Vokálnu fakultu Štátnej hudobnej školy 2. stupňa v Krakove (1995) a Arcidiecéznu organovú školu pri Ústave náboženského umenia v Pápežskej teologickej akadémii v Krakove (1997 – 2002). Tamtiež absolvovala magisterské štúdium na Fakulte dejín cirkvi, kde získala licenciu [diplom] na základe práce o súčasnej hudobnej kultúre na príklade *Sacrosongu* (Krakov 2002). Obhájila doktorskú prácu *Didaktická funkcia poľskej náboženskej piesne po r. 1945* v Ústave pedagogiky Filozofickej fakulty UJ (2002). Špecializuje sa v oblasti pedagogiky kultúry, kultúrneho vzdelávania, spoločensko-kultúrnej animácie a mediálneho vzdelávania. Publikácie: *Literatúra, człowiek, hodnota. Jubilejní kniha venovaná Bogusławu Żurakowskiému pri príležitosti 50 rokov tvorby a 25 rokov vedeckej práce* (v spolupráci na redakcii s Dariuszom Piotrom Klimczakom, Krakov 2007), *Človek a Boh v piesni. Antropologicko-pedagogická štúdia* (Krakov 2008), *Sme: tvorivá a sociálna aktivizácia osôb s psychickými problémami* (v spolupráci na redakcii s Dariuszom Piotrom Klimczakom, Krakov 2013). E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

[Slovenský preklad: Ivica Hajdučeková]

Информация об авторе по-русски / Справка об авторе на русском языке/ Information about the Author in Russian:

Агнешка Сойка, доктор философии (PhD), доктор гуманитарных наук по специальности «педагогика», преподаватель Института Педагогике в Ягеллонском Университете Кракова – ассистент (2003-2006) и адъюнкт в Заведении Педагогике и Культуры (2006-2010); в нынешнее время адъюнкт в Заведении Педагогике, Культуры и Истории Педагогических Идей в Ягеллонском Университете (с 2010 г.). Художественный руководитель музыкальных кружков в Доме Культуры «Подгорье» («Подгорье», 2002-2004). Окончила вокальное отделение государственной музыкальной школы II ступени в Кракове (1995), Архиепископскую Школу Органистов при Институте Сакрального Искусства в Папской Теологической Академии Кракова (1996). Окончила магистерский педагогический курс в Институте Педагогике Ягеллонского Университета (Краков, 1997). Изучала сакральную музыку в Институте Сакральной Музыки (Институт Церковной Музыки) в Папской Теологической Академии в Кракове (1997-2002). Там же закончила магистерские студии в отделении Истории Церкви, получив звание лицензиата после защиты исследования о современной музыкальной культуре на примере *Sacrosong'a* (Краков, 2002). Защитила докторскую диссертацию «Воспитательные

функции польской религиозной песни после 1945 года» в Институте Педагогике на философском факультете ЯУ (2002). Специализируется в сфере педагогики, культуры, культурологического образования, общественно-культурной анимации и медиального образования. Книги: «Литература – Человек – Ценность. Юбилейная книга в честь Богуслава Журавовского по поводу 50-летия творчества и 25-летия научной работы» (редактор в соавторстве с Дариушем-Петром Климчаком; Краков, 2007), «Человек и Бог в песне. Антрополого-педагогические исследования» (Краков, 2008), «Мы есть: творческая и общественная активизация личностей с психическими отклонениями» (редактор в соавторстве с Дариушем Климчаком; Краков, 2013). E-mail: E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

[Русский перевод: Надежда Георгиевна Колошук]

**Інформація про автора / Довідка про автора українською мовою /
Information about the Author in Ukrainian:**

Агнешка Сойка, доктор філософії (PhD), доктор гуманітарних наук у галузі педагогіки, викладач Інституту Педагогіки в Ягеллонському Університеті Кракова – асистент (2003-2006) та ад'юнкт у Закладі Педагогіки і Культури (2006-2010); наразі ад'юнкт у Закладі Педагогіки, Культури та Історії Педагогічних Ідей у Ягеллонському Університеті (із 2010 р.). Художній керівник музичних гуртків у Домі Культури «Подгоже» («Підгір'я», 2002-2004). Закінчила вокальний відділ державної музичної школи II ступеня у Кракові (1995). Закінчила Архієпископську Школу Органістів при Інституті Сакрального Мистецтва у Папській Теологічній Академії Кракова (1996). Закінчила магістерські педагогічні студії в Інституті Педагогіки Ягеллонського Університету (Краків, 1997). Вивчала сакральну музику в Інституті Сакральної Музики (Інститут Церковної Музики) у Папській Теологічній Академії у Кракові (1997-2002). Там само закінчила магістерські студії у відділі Історії Церкви, здобувши звання ліценціата на підставі праці про сучасну музичну культуру на прикладі Sacrosong² у Кракові, 2002). Захистила докторську працю «Виховні функції польської релігійної пісні після 1945 року» в Інституті Педагогіки на філософському факультеті ЯУ (2002). Спеціалізується в галузі педагогіки культури, культурологічної освіти, суспільно-культурної анімації та медійної освіти. Книги: «Литература – Людина – Цінність. Ювілейна книга на пошану Богуслава Журавовського з приводу 50-ліття творчості та 25-ліття наукової праці» (редактор у співпраці з Дариушем-Петром Климчаком; Краків, 2007), «Людина і Бог у пісні. Антропологічно-педагогічні студії» (Краків, 2008), «Ми є: творча і суспільна активізація осіб із психічними відхиленнями» (редактор у співпраці з Дариушем Климчаком; Краків, 2013). E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

[Український переклад Надія Георгіївна Колошук]

**Звесткі пра аўтараў па-беларуску /
Information about the Author in Belarusian:**

Агнешка Сойка, PhD, кандыдат гуманітарных навук у галіне педагогікі, выкладчык інстытута педагогікі Ягелонскага Універсітэта ў Кракаве — асістэнт (2003 — 2006) і ад'юнкт на кафедры педагогікі і культуры (2006 — 2010); на дадзены момант ад'юнкт на кафедры педагогікі, культуры і гісторыі педагагічных ідэй Ягелонскага Універсітэта (з 2010 г.). Мастацкі інструктар у галіне музыкі ў Доме культуры "Падгужэ" (2002 — 2004). Скончыла вакальнае аддзяленне дзяржаўнай музычнай школы II ступені ў Кракаве (1995). Скончыла Архідыяцэзіяльную школу арганістаў пры інстытуце сакральнага мастацтва ў Папскай тэалагічнай акадэміі Кракава (1996). Скончыла магістэрскі педагагічны курс у інстытуце

педагогікі Ягелонскага Універсітэта (Кракаў, 1997). Вывучала сакральную музыку ў інстытуце сакральнай музыкі (інстытут касцёльнай музыкі) у Папскай тэалагічнай акадэміі Кракава (1997 — 2002). Там жа скончыла магістэрскі курс на аддзяленні Гісторыі Касцёла, зрабіўшы ліцэнцыят на падставе даследавання аб сучаснай музычнай культуры на прыкладзе *Sacrosong'a* (Кракаў, 2002). Абараніла кандыдацкую дысертацыю *Выхаваўчыя функцыі польскай рэлігійнай песні пасля 1945 года ў інстытуце педагогікі на філасофскім факультэце Ягелонскага Універсітэта* (2002). Спецыялізуецца ў галіне педагогікі, культуры, культуралагічнай адукацыі, грамадска-культурнай анімацыі і медыяльнай адукацыі. Кнігі: *Літаратура — Чалавек - Каштоўнасць. Юбілейная кніга ў гонар Багуслава Журакоўскага з нагоды 50- годдзя творчасці і 25-годдзя навуковай працы* (сумеснае рэдагаванне з Д. П. Клімчакам; Кракаў, 2007), *Чалавек і Бог у песні. Антрапа-педагагічныя даследаванні* (Кракаў, 2008), *Мы ёсць: творчая і грамадская актывізацыя асоб з псіхічнымі адхіленнямі* (сумеснае рэдагаванне з Д. П. Клімчакам; Кракаў, 2013). E-mail: a.sojka[at]uj.edu.pl

[Тлумачэнне на беларускую мову: Eugeniusz Pańkow, Walentyna Żardziecka]

